

Hoe we vroeger waren

Ineke Brussee

Dit verhaal werd derde bij de Fantastels Verhalenwedstrijd 2013.

Willem Deutz was tweeënzeventig toen hij het bejaardentehuis De Dennengeur in trok. Niet dat hij hier zelf voor gekozen had. Als het aan hem had gelegen woonde hij nu nog in het huis aan de dijk, maar je weet hoe het gaat. Je struikelt één keer, iedereen raakt in paniek en voor je het weet zijn de papieren getekend en beland je op een kleine kamer op drie hoog met burens die 's ochtends niet meer weten wie ze de avond ervoor waren.

Hij had weer zo'n typische middag gehad. Enkele kinderen van een jaar of dertig die dachten dat ze wisten hoe de wereld in elkaar zat waren langs geweest met hun kat of hond of andere pluizenbol waar hij alleen maar van moest niezen, en dat moesten ze dan allemaal *leuk* vinden. Niet dat hij er per se bij hoefde te zijn, natuurlijk, maar er was ook niets anders te doen. Op tv was ook niets leuks. En het eten was ook weer zo'n onherkenbaar prutje waar hij met moeite twee spekjes uit had weten te halen.

"Meneer... Meneer Deutz!"

"Ja! Wat wil je nou?" Het verpleegstertje dat nog niet eens van school af was stond naast hem met een neppe glimlach, waarvan hij wist dat het zo in huilen om kon slaan. Het was hem al eens gelukt. Hij had er geen spijt van.

"Het is acht uur, meneer Deutz. Wilt u nog meedoen met de zanggroep vanavond?" De zanggroep. Hij wilde wel hard gaan lachen, maar dan zouden ze weer denken dat hij het leuk vond en dan kwam hij er niet onderuit.

"Nee, bedankt."

"Weet u het zeker, meneer Deutz? U moet niet altijd alles gelijk zo afwijzen. Het kan toch best leuk zijn he, meneer Deutz!" Die glimlach weer. Hij wilde aan haar blonde paardenstaart trekken tot die glimlach van haar gezicht gepoetst was.

Hij nam de moeite niet om te antwoorden. Het maakte niet uit hoe vrolijk ze wel niet deden, het veranderde niets aan de situatie. Dit tehuis lag ver weg van de bewoonde wereld, in een bos minstens tien minuten rijden met een auto tot aan het volgende huis. Zijn kinderen hadden hem hier weggestopt, zogenaamd uit zorg voor hem. Nu moest hij zijn laatste dagen hier slijten, alleen tussen anderen die, als ze mazzel hadden, niet eens wisten waar ze waren.

Hij stond op, pakte zijn stok die tegen de stoel naast hem leunde en knikte naar Henk, die tegenover hem had gezeten bij het eten. Hij wandelde over het donkerrode tapijt naar de openslaande deuren die naar de tuin leidden. Hoewel het verzorgingstehuis midden in het bos lag, stonden er in de tuin geen bomen. Er was alleen maar een grasveld en een kleine vijver met veel te grote goudvissen.

Hij wilde door de tuin wandelen, over de grindpaden langs de veel te goed bijgehouden bloemperkjes, maar iets trok zijn aandacht. Het was al weer weg voor hij goed kon zien wat het nou geweest was. Het was vast niets geweest, misschien het eerste vallende blad dat de aankomende herfst inluidde. Maar hij had niets beters te doen en vervolgde zijn weg naar het hek dat om de tuin heen stond.

Hij wandelde over het grindpad door de grasvelden langs de bruine bankjes en de lage struikjes die het pad markeerden, keurig vierkant geknipt. Het lage witte hekje aan het eind van het pad stond op een kiertje. Vreemd. Het zat altijd goed op slot, hij had het al zo vaak geprobeerd te openen. Willem keek nog eenmaal om naar het tehuis voor hij het hekje verder opende. De bruine bakstenen en glimmende ramen waren een raar contrast met de donkere bomen die links en rechts van het gebouw een silhouet vormden tegen de ondergaande zon. Hij kon het niet goed zien, maar alle zusters leken druk bezig.

Willem Deutz was nog nooit 's avonds in dit bos geweest, dat was waar. Maar hij had hier al zo vaak in de middag gelopen met een wandelgroepje terwijl zijn ganggenoten een middagslaapje deden, de lapszwanzen, dat hij zich geen zorgen maakte. Het zou nog tot tien uur licht zijn, hij kende de weg. Binnen een uur was hij zeker weer terug. Stilletjes sloot hij het hekje achter zich en wandelde het bospad op. Een lach maakte zich meester van zijn gezicht.

De avondzon had moeite om door de bladeren heen te breken, maar het brede zandpad gaf het licht genoeg ruimte. De geur van dennenbomen vermengde zich met de geur van lavendel dat tussen de bomen groeide. Die was in volle bloei nu, de grond leek wel helemaal paars. Hij hoorde de vogels druk in de weer hoog boven hem, zeker al aan het voorbereiden voor de avond. Ergens in de verte hoorde hij zelfs al een uil.

De Dennengeur. Hij woonde er nu drie maanden en er ging geen dag voorbij dat hij niet verlangde naar zijn kleine huisje aan de dijk. Het huisje waar hij twintig jaar had gewoond, waar hij en Lisa in waren getrokken nadat de jongste het huis uit was gegaan. Het huisje waar hij het bedje voor zijn eerste kleinkind in elkaar had getimmerd en vanuit waar ze nog zo veel wandelingen hadden gemaakt. Waar hij Lisa had verzorgd toen ze ziek was geworden en waar hij haar had beloofd dat ze zeker nog een keer naar Florence zouden gaan, daar waar hij haar meer dan veertig jaar geleden ten huwelijk had gevraagd. Het was nooit gebeurd.

Niet dat zijn kinderen hem nu niet kwamen opzoeken, natuurlijk. Elke zaterdag kwam er een, alsof ze het zo hadden afgesproken. De kleinkinderen kwamen soms mee, al was het duidelijk onder protest. Soms had hij liever dat ze niet kwamen. Ze zaten toch alleen maar op hun telefoons te spelen, of wat het ook waren. Hij hield het ook niet meer bij. Wat had hij aan een bezoek waar niemand echt zin in had?

Het pad kronkelde en een paar keer kwam hij bij een splitsing, maar het maakte niet uit. Hij kende de weg en uiteindelijk kwamen alle paden weer bij elkaar. Zo groot was dit bos nou ook weer niet. Hij passeerde het vogelhuisje dat op een boom gemonteerd zat, maar er zaten geen vogels meer in nu, zo laat in de zomer. Een vrouw met een grote hond liep hem tegemoet en knikte naar hem. De hond was te druk bezig met de tak in zijn bek om hem op te merken.

Hij ging links bij de laatste splitsing. Ja, links, en dan dadelijk weer links. Dan kwam hij weer uit bij het vogelhuisje en van daar af kon hij gewoon weer terug lopen. Het was nog geen uurtje wandelen, zelfs niet in zijn tempo. Ook Willem Deutz kon er niet onderuit dat hij toch niet zo snel meer liep als vroeger.

Hij kende dit pad, hij had er de afgelopen drie maanden al genoeg gewandeld. Daarom was hij ook verbaasd toen hij het licht van de lantaarn bij een splitsing verderop zag schijnen. Ten eerste was er daar helemaal geen splitsing en ten tweede had hij er nog nooit een lantaarn of iets dergelijks gezien. Even dacht hij dat hij toch een verkeerde afslag had genomen, maar dat kon haast niet. Bovendien herkende hij de in tweeën gesplitste boom aan zijn rechterkant, die ooit door de bliksem was getroffen. Er groeide uit een van de twee helften nu een klein nieuw boompje.

Langzaam liep hij vooruit, naar de lantaarn. Het leek op die vervelende nep-antieke lantaarntjes die bij De Dennengeur op de terrastafeltjes stonden, waar een klein waxinelichtje in ging. Voor de sfeer. Alleen deze lantaarn zag er niet nep uit, het ijzerwerk was beschilderd met witte verf maar dat was op meerdere plaatsen afgebladderd. De raampjes toonden roetplekken en in het midden brandde een olielamp, geen waxinelichtje.

Hij was er eerst zeker van dat de lamp aan een boom hing, maar eenmaal dichterbij zag Willem dat dit helemaal niet zo was. De lantaarn zweefde in de lucht, zat helemaal nergens aan vast.

“Ik word gek.” Hij zei het hardop, hopen dat de lantaarn zou verdwijnen of dat toch bleek dat hij met een dun touwtje aan een tak hing, maar er gebeurde niks. Hij bleef voor hem in de lucht zweven.

Hij had toch echt die medicijnen moeten nemen en ze niet door de wc moeten spoelen. Morgen, ja, morgen zou hij ze gewoon innemen bij het ontbijt. Dan was hij maar de hele dag loom en lamlendig. Hij had het duidelijk nodig.

Hij draaide zich om, vastberaden om weer terug naar het tehuis te gaan. Zijn voeten weigerden echter om een stap te zetten. Een zwevende lantaarn... Hij was toch niet gek genoeg om zoiets te verzinnen? Langzaam draaide Willem zich om. De lantaarn hing er nog steeds, zweefde zachtjes door de lucht, heen en weer alsof hij op hem wachtte. Alsof hij hem wenkte. *Volg me, volg me...*

Nou wist Willem Deutz wel dat zomaar het licht volgen op zijn leeftijd misschien niet echt slim was, maar hij kon het niet weerstaan. De lantaarn nodigde hem uit dichterbij te komen. Hij draaide zich om en wandelde door het zand naar de lantaarn. De avondzon was bijna verdwenen uit het bos en de schaduwen van de bomen dansten op het ritme van het lichtje.

De lantaarn gleed langzaam naar links en begon naar voren te bewegen. De lantaarn bewoog door de lucht, wiegde van links naar rechts en zweefde langzaam over het pad. Hij kon niet anders dan het volgen. Zijn stok zakte regelmatig te diep in het zand, hij struikelde bijna een keer. Maar Willem had zijn keuze gemaakt. Stap voor stap volgde hij de lantaarn die voor hem door de lucht zweefde. De lavendel op de grond had dezelfde paarse kleur als de lucht boven hem die hij sporadisch zag door de kleine gaten in het bladerdak. De struiken en de boomstammen leken zelf een warm geel licht af te geven terwijl hun schaduwen dansten, dansten op het ritme van de lantaarn.

Ze dansten, heen en weer, links en rechts. Schaduwen kwamen samen als in een wals, grepen elkaar en draaiden, tolden en lieten elkaar niet meer los tot ze van partner wisselden. Het licht van de lantaarn was als een melodie die in rubato gespeeld werd. De lavendel stak af tegen het gele dansende licht maar de geur draaide om hem heen alsof het hem ook ten dans wilde vragen.

De schaduwen maakten plaats voor een open plekje in het bos. Het zandpad leidde hem door de lavendelvelden naar een klein houten huisje waar de lantaarn tot stilstand kwam. Het zweefde omhoog en hing zichzelf op aan een haakje naast de deur. Het houten huisje was met ongelijke planken in elkaar gezet. Het dak was van groen mos en onder de ramen hingen bakken met witte viooltjes. Door de avondzon viel er een donkere schaduw van het huisje over de lavendel.

Hij had deze plek en het huisje nog nooit gezien. Nou kon het natuurlijk dat hij simpelweg nog nooit in dit deel van het bos geweest was, maar hij betwifelde het. Willem liep naar de voordeur, die krakend openging. Binnen leek alles van hout te zijn; de stoelen, de keuken, de kasten, de vloer... Aan een klein rond tafeltje zat een oud vrouwtje voorovergebogen. Voor haar op een tafel met een rood met wit geruit kleedje stonden twee witte kopjes en een bijpassende theepot.

“Thee?” vroeg ze, terwijl ze omkeek. Ze was oud, misschien wel net zo oud als hij was. Haar neus was groot en puntig, haar grijze haar verborgen onder een blauw kapje. Willem bleef vertwijfeld staan. Ze trok haar schouders op en schonk voor zichzelf wat thee in.

“Dan niet.”

“Nee, nee... Thee. Lekker.” Ooit was hem geleerd om niets aan te nemen van vreemden, maar verdorie, hij had nu toch wel een leeftijd bereikt dat hij een kop thee kon drinken met een vreemd vrouwtje in een bos op een plek die misschien niet eens bestond. Hij wandelde naar haar toe en ging zitten op het houten stoeltje tegenover haar. Ze zette een kopje gelige thee voor hem dat sterk naar kruiden rook.

“Ik had je toch eerder verwacht, Willem.” Haar adem rook naar wierook en herfstbladeren.

“Eerder verwacht? Dit is de eerste keer dat ik...”

“Het is al lang geleden. Sophie Janssen.”

“S...Sophie?” stamelde hij. Sophie. Het meisje met de twee blonde staartjes dat in het grote huis naast hem had gewoond. Sophie.

“Je weet het nog. Goed zo.” Ze lachte, haar gele tanden werden zichtbaar. Wat er met haar gebeurd was de afgelopen zeventig jaar wist hij niet, maar het was hem wel duidelijk dat Sophie niet in een tehuis woonde.

“Dus... Dat is dan zeker wel lang geleden. Ja.” Hij probeerde trekjes van het meisje uit zijn herinneringen te vinden in deze oude vrouw die tegenover haar zat. Sophie... ze had een klein wipneusje gehad, en droeg altijd blauwe jurkjes. Nou, dat was dan nog in ieder geval iets. En ze had een kruidentuintje gehad. Ja, hij wist het weer. Ze hadden thee gedronken op een geruit kleedje in het gras naast haar tuintje, samen door het bos gestruind op zoek naar kruiden. Zijn kleine buurmeisje, Sophie. Ze was twee jaar jonger dan hij was, en ze hadden zo vaak samen gespeeld, zelfs toen hij zichzelf al te groot en te stoer had gevonden voor theekransjes op het gras met gebarsten servies.

“Ik ben de avondheks.”

Hij verslikte zich bijna in zijn thee. “Pardon?”

“De avondheks. Je weet wel.”

“Een heks,” zei hij vol ongeloof, “vlieg je dan ook op een bezem en heb je een zwarte kat?”

“Ik ben allergisch voor katten. Weet je dat niet meer? Maar die bezem...” Ze knikte naar een grote bruine bezem die naast de deur stond. De bezem trilde een beetje, alsof hij door had dat er over hem gepraat werd.

Dit mens was gek geworden. Of hij was gek geworden, een van de twee. Voor het eerst in drie maanden tijd verlangde Willem Deutz naar De Dennengeur, naar het ritme en de verpleegsters en het smakeloze eten. Altijd nog beter dan deze onzin.

“Kijk, Sophie... Het was goed je weer gezien te hebben. Ja. Zeker. Lang geleden. Maar ik moet maar eens gaan, anders krijg ik ruzie met de zusters. Je weet hoe het is.” Willem zette zijn kopje neer en pakte zijn stok op voor hij enkele passen naar de deur liep.

“Ik ben de avondheks, door jouw toedoen.”

Hij bevroor. Zijn toedoen. Hij wilde haar heel graag voor krankzinnig uitmaken, maar helaas wist hij precies waar ze het over had.

Het was een nazomeravond geweest, misschien wel een beetje zoals deze. Hij was twaalf jaar oud, ging bijna naar de HBS in de stad. Hij wist dat hij daar hard zou moeten werken, en had er niet heel erg veel zin in. Dus had hij die zomer zo veel mogelijk buiten gespeeld, genoten van de vrijheid van het platteland zolang het nog kon.

Zo ook die avond. De lucht was al geel. Willem had door de weilanden gelopen, tussen het hoge gras vlak voor het gemaaid zou gaan worden. Het had veel geregend de dagen ervoor en de lucht was nog vochtig, de geur van nat gras sterk en er waren hier en daar nog grote plassen waar hij overheen sprong.

Hij had zo veel vertrouwen in zijn eigen kennis van het gebied dat hij was vergeten dat de rivier breder en wilder was geworden door de vele regen. Hij was er bijna ingestapt maar wist zich net op tijd tegen te houden. Hij had nog maar net zijn evenwicht teruggevonden toen hij Sophie aan de waterkant had zien zitten in haar diepblauwe jurkje met haar twee staartjes. Ze had haar schoentjes uit en haar voetjes spartelden in het wilde water. In haar hand had ze een ketting met een blauwe, ronde hanger er aan.

Het was niet zijn bedoeling geweest om haar te laten schrikken. Hij wilde alleen hallo zeggen tegen zijn jonge buurmeisje. Maar toen ze hem zag schrok Sophie zo dat ze het uitschreeuwde en haar ketting uit haar vingers glipte en met een plons in het stromende water belandde. Het duurde een momentje voor Sophie door had wat er was gebeurd.

‘Nee... Nee... Ik heb hem nodig! De ketting, ik kan hem niet kwijtraken! Help! Willem, help!’

Natuurlijk was het gevaarlijk geweest. De beek was wild, het water stroomde hard en het was troebel. Maar iets in Sophies hulpkreet had hem in beweging gezet en zonder na te denken was hij het water in gesprongen.

Hoe het hem lukte was zelfs nu, meer dan zestig jaar later, nog een raadsel voor Willem, maar in het troebele water had hij de blauwe hanger zien schijnen alsof hij zelf licht gaf. Hij wist hem vast te grijpen en zwom snel weer naar boven. Hij was echter vele meters verderop terecht gekomen. Sophie was nog maar een blauw stipje naast het hoge gras. Hij zwaaide wild met zijn armen en probeerde richting de kant te zwemmen, maar de kracht van het water was te sterk. Hij was onder water verdwenen, weer boven water gekomen en weer onder tot alles wat hij zag nog troebel water was.

Hij had echt gedacht dat dat het einde was. Dat hij zou sterven die avond, zo vlak voor hij naar de HBS ging, in het warme zomerwater van de rivier, de geur van nat gras nog zo recent. Hij moest zijn bewustzijn even verloren zijn, want het volgende dat hij zich kon herinneren was dat hij op de kant lag in de modder. Sophie stond een paar meter van hem vandaan, half verscholen achter een boom. Hij proestte het vieze, naar aarde smakende water uit en hapte naar adem. Hij had eerst niet eens door dat hij de ketting niet meer vast had.

Pas nadat hij al het water uit zijn longen had gehoest durfde hij naar Sophie te kijken. Ze keek bang, haar huid was bleek. De ketting scheen in de avondzon, een blauwe kleur die bijna paars leek. Ze schudde haar hoofd meerdere malen voor ze zich omdraaide en tussen het hoge gras verdween. Dat was het laatste wat hij van haar gezien had.

“De ketting?” vroeg Willem, terwijl hij zich omdraaide.

Sophie knikte. “Die avond... Misschien had ik het niet moeten doen. Misschien had ik gewoon je ouders moeten halen. Ik dacht dat er geen tijd was, dat je zou verdrinken en dat het mijn schuld was. Het ging niet eens bewust. Het was mijn eerste spreuk, ooit. Maar als je eenmaal een spreuk hebt gesproken, Willem, dan is er geen weg meer terug. Dan ben je een heks, en dat blijf je. Die ketting is de reden dat ik een heks ben geworden.”

Juist. Heksen. Oké. Hij moest echt die medicijnen gaan slikken.

“En wat wil je nu van me? Waarom heb je me hierheen gehaald? Wil je weer een theekransje houden?” Sophie lachte, een schelle hoge lach die hem op de een of andere manier toch wel wat bekend voorkwam.

“Wat er die avond bij die beek gebeurde... Het verhaal is nog niet afgelopen.” Sophie roerde in haar thee en keek hem verwachtingsvol aan.

“En daar kom je nu pas mee? Het is meer dan zestig jaar geleden! Ik weet niet of je het doorhebt, maar ik ben niet echt meer in staat om in beken te duiken en kettingen van de bodem te halen voor je.”

“Ik had zo mijn redenen om te wachten. Willem, kom weer zitten. Neem nog wat thee.”

Hij had helemaal niet zo veel behoefte om weer te gaan zitten en die kruidentheee, daar had hij na een kop toch ook al wel genoeg van. Maar hij was te nieuwsgierig om nee te zeggen en dus wandelde hij langzaam weer naar de houten stoel, zette zijn stok neer en ging zitten.

“Willem, ik heb je hulp nodig. Eén keer. Er is iets wat ik je wil laten zien. Maar dat kan niet hier. Ik wil dat je met me mee komt.”

“Meekomen? Waarheen?”

“Een dimensie waar er geen heden of verleden is. Waar alles samenkomt.”

Knettergek.

“Ja. Oké. Juist. Nee, dat klinkt heel logisch.”

Hij nam een slokje van de thee en had er meteen spijt van. Dan nog liever die smakeloze troep van het tehuis.

“Het is een dimensie,” ging Sophie verder, “waarin alles wordt weggeschreven wat er ooit is gebeurd. Alles wat er ooit op een plek op deze aarde is gebeurd en bestaan heeft bestaat daar los van elkaar en tegelijk. Het is een plek waar alles en niets is... Maar wij heksen kunnen het niet beïnvloeden.”

“En waarom dan niet?”

Sophie glimlachte zwakjes. “Omdat je een beetje buiten de werkelijkheid staat als je met magie speelt.”

Willem geloofde er niets van. Zwevende lantaarns en bevende bezemstelen even buiten beschouwing gelaten was er helemaal geen bewijs voor dit alles. Maar Sophie keek niet alsof ze hem in de maling nam. “Laten we er even van uitgaan dat zo iets bestaat... hoe komen we daar dan?”

Sophie draaide zich om en pakte een lucifer van het kastje achter haar. Ze bewoog haar hand en de lucifer ging aan, een vrolijk klein vlammetje dat langzaam heen en weer bewoog. Als Willem niet beter wist zou hij gezegd hebben dat het neuriede.

Sophie liet de lucifer in haar thee vallen die prompt vlam vatte. Het kleine vlammetje werd groter en begon harder te neuriën, alsof het zich wel vermaakte in het porseleinen kopje. Ze zette het kopje met de vlam tussen hen in en pakte zijn hand vast. Ze knikte licht en deed haar ogen dicht. Willem wist niet of het de bedoeling was, maar hij deed hetzelfde. Hij voelde haar in zijn hand knijpen en hoorde het geluid van de vlam. Door zijn gesloten ogen heen zag hij het licht steeds sterker worden tot alles voor één moment rood werd, waarna de duisternis het overnam.

Hij opende zijn ogen en viel honderden meters naar beneden. De wind gierde door zijn haren en hij greep de houten stok waar hij op zat stevig vast terwijl hij zijn ogen weer dicht kneep. Waar was hij nou weer beland?

“Je kunt je ogen wel open doen, hoor. De magie van de bezem werkt als een soort zwaartekracht. Je valt er niet zomaar vanaf.” Sophies stem kwam van voren, was zacht maar ook stellig. Langzaam opende hij één oog, toen twee. Het was laat op de avond. Nacht misschien al wel. De donkerblauwe lucht was alleen in de verte nog lichtpaars. In de hemel stonden ontelbare sterren die verbleekten bij het gele licht van de grote volle maan.

Hij durfde het aan naar beneden te kijken. De aarde was net een reflectie van de sterrenhemel; gele lichtjes verspreid over een donker oppervlakte maar in de verte de stad, een bron van licht in het duister. En Willem zelf? Langzaam drong het tot hem door dat hij achter Sophie zat. Op een bezem. In de lucht.

Er had iets wazigs in die thee gezeten. Hij had het nooit, nooit moeten drinken, dat was nu wel duidelijk.

“Herken je het?” vroeg Sophie terwijl de bezem langzaam lager begon te vliegen. Willem keek weer naar beneden, probeerde iets meer te zien dan fonkelingen. Twee lampjes raasden door het donker. Het was een auto, beseftte hij, echter geen moderne auto. De grote wielen en het bolvormige ontwerp... Dit was zeker veertig, vijftig jaar geleden.

Hij keek verder. De kerktoren verderop kwam hem bekend voor, maar alle kerktorens leken op elkaar. Het grote gemeentehuis aan de andere kant van het plein met zijn twee ronde torens was echter wat unieker.

“Dit is...”

“De stad waar je ooit gewerkt hebt. Je eerste baan, bij de gemeentebelasting,” vulde Sophie voor hem aan.

Ja, die stad. Die baan. Niet dat hij niet blij was geweest met zijn eerste baan. Zijn eigen geld verdienen was heerlijk geweest, eindelijk onafhankelijk van zijn ouders. De baan zelf echter... Elke dag weer dat donkerbruine kantoor met collega's die nog veel stoffiger waren dan de meubels waar ze elke dag op zaten.

“En... wat doen we hier?” Willem hoorde zichzelf praten, maar ergens geloofde hij niet eens dat dit echt was. Dit was alleen een hallucinatie, of zo. Dat moest wel.

“In deze stad is iets wat je zult moeten vinden. Iets wat alleen nog hier bestaat.”

“Halen? Wat kan ik hier doen dan? Het is toch allemaal al lang gebeurd?”

“Ja. Maar zoals ik zei, is deze plek niet de dimensie waar jij altijd in hebt geleefd. Deze plek is het verleden, het heden en de toekomst. Tijd betekent hier niets.”

“En wat moet ik dan doen?” Ze vlogen nu misschien nog honderd meter boven de grond. De straatverlichting deed alles geel lijken, maar Willem kon nu de straten en de plantsoentjes onder hem zien, de lichten achter de ramen en de enkeling die nog op straat liep.

“Je moet terug naar waar het voor jou begon!” Sophie was nog niet uitgesproken of de bezem liet hem los en Willem verloor zijn evenwicht. Even zweefde hij in een soort limbo voor de zwaartekracht vat op hem kreeg en hem naar beneden deed tuimelen. Hij wilde schreeuwen, zag uit zijn ooghoek de sukkelaar die onder hem liep en waar bovenop hij terecht zou komen. Helaas is honderd meter niet zo veel als je met een rotgang naar beneden valt. Voor hij het wist kwam hij terecht op de jongen die hem niet eens gezien had.

Even werd alles zwart voor zijn ogen. Toen hij weer kon zien krabbelde hij overeind, zocht de jongen... Maar zag niks. Er was niemand. Had hij het zich ingebeeld? Hij wilde zijn handen afkloppen op zijn broek, maar bevroor. Hij wist zeker dat hij die ochtend een beige ribbroek had aangetrokken, niet een zwarte. Hij had ook geen bruine schoenen met veters aan gedaan. En waar waren de rimpels op zijn vingers gebleven?

Willem draaide zich om naar een geparkeerde auto en bekeek zichzelf in de reflectie van de ruit. Zijn gezicht... Het was zijn gezicht, maar niet dat van de Willem die tweeënzeventig was en in De Dennengeur op een klein kamertje woonde. Het was het gezicht van Willem die bij de belasting werkte, vierentwintig jaar oud was en die in een klein appartementje woonde boven in een oud herenhuis aan de rand van de binnenstad.

Tijd betekent hier niets. Hij was de Willem die hier ooit een deel van zijn leven had doorgebracht. Hij keek op en nam de straat in zich op. Nu pas merkte hij dat er eigenlijk niets klopte. De auto waar hij in keek was niet oud en niet nieuw. Aan de overkant van de straat stond zowel een nieuw appartementencomplex als een rijtje oude huizen. Er liepen twee mensen over de stoep, maar ze waren als blauwe schimmen, alsof ze er altijd wel waren maar eigenlijk niet meer bestonden. Het licht van de lantaarnpaal was zowel warm als koud en elektrisch.

Hij deed een stap naar voren, en nog een. Hij kon bijna niet geloven hoe soepel het ging, hoe moeiteloos zijn ledematen deden wat hij ze opdroeg. Hij streek zijn hand door zijn volle, donkerblonde haar, zo anders als het kleine plukje grijs wat hij nog had. Stap voor stap, steeds sneller liep hij door de straat die bij elke stap uit een ander tijdperk leek te komen. De ene keer zag hij paarden en koetsen en onverharde wegen, de andere keer asfalt en auto's die veel te hard reden. Hij liep dwars door een boerderij heen die er kennelijk ooit stond en botste tegen een paal op.

Langzaam werd het hem duidelijk dat alles wat hij fysiek kon aanraken er stond op momenten dat hij hier zelf was geweest. Al het andere was een schim, een spiegelbeeld van een tijd die net zo echt was maar die hij nooit had meegemaakt. Maar wat hij hier nou moest doen, was hem nog helemaal niet duidelijk. Terug naar het begin? Kon ze niet normaal praten?

Willem liep door de verlaten drukke straten van zijn verleden. Als fragmenten van zijn herinneringen doken huizen, auto's en bomen op, om even later weer plaats te maken voor een weiland of een fabriek of een weg. De avondhemel was diep blauw en helder, het enige in deze hele plek dat solide leek te zijn.

Welke hoek hij ook om ging, hij zag eerst de gebouwen die hij kende uit zijn tijd. Die leken beter verankerd in de werkelijkheid, maar hij wist dat dat waarschijnlijk alleen zijn perceptie was. Misschien zag hij die alleen eerst omdat die niet alleen hier bestonden, maar ook in zijn eigen herinneringen. De school, het gemeentehuis, de kroeg waar hij altijd afsprak met zijn vrienden.

Hij aarzelde bij die laatste. Zou hij naar binnen moeten gaan? Heel even wilde hij terug naar de sigarettenlucht vermengd met de smaak van bier, het denderende gelach van Hans en het commentaar van Erik op de voetbalwedstrijd van de zondag ervoor. Hij strekte zijn hand uit en was lichtelijk verbaasd toen hij het hout van de deur voelde. Voor iets dat al dan niet echt was voelde het bijzonder solide aan.

De mensen waren schimmen net als het stelletje wat hij buiten had gezien. Blauwe illusies, de een doorzichtiger dan de ander. Hij zag ze praten, lachen, huilen. Hij zag een man met een dikke buik eenzaam aan de bar zitten met een whisky. Zijn blik gleed naar de ronde tafel in de hoek. Erik zat er, en Hans. Ze leken druk in gesprek, vast over een meisje.

Hij wilde er bij gaan zitten, lachen om flauwe grappen en een paar biertjes te veel drinken. Uren praten over niks en schelden op voetballers die er niks van bakten. Maar dit was niet waar het allemaal was begonnen. Hier was het allemaal al lang aan de gang.

Hij draaide zich om en liet het bruine café achter zich. Willem liep de oude stegen door en verbaasde zich erover hoeveel hij nog wist van deze stad. De weg naar zijn oude kantoor had hij zo gevonden, zelfs in deze wereld waarin de straat met elke pas anders leek.

Op de plaats van het kantoor stond nu een groot wit pand, wist Willem. Hij was er met zijn zoon en met Lisa nog een keer langs gereden. Misschien was dat waarom hij eerst het witte pand zag. Het kleine bruine kantoor kwam als een rimpeling op het water tevoorschijn. Het kwam steeds meer op de voorgrond tot Willem het moderne witte gebouw nauwelijks meer zag.

Zijn eerste baan en de reden waarom hij naar deze stad was verhuisd. Hij wist het nog goed, het sollicitatiegesprek en zijn eerste dag waarop hij zich verbaasde over zijn eigen bruine bureau en de collega's die op die dag nog zo vriendelijk hadden geleken. Hij zette bijna een stap vooruit, maar bedacht zich. Nee. Het was dan misschien zijn eerste baan geweest, hier was verder niets begonnen. Hij was zelfs niet verder gegaan in deze branche.

Enigszins verloren vervolgde Willem zijn weg. Niet de kroeg, niet het kantoor. *Waar alles begon.* De sportclub, de zaal waar Erik was getrouwd, het grasveld waar ze wel eens een balletje hadden getrapt. Overal waren dingen begonnen, maar niet alles. Hij slenterde door de tijdloze stad. Willem stond soms stil bij oude gebouwen of hypermoderne verkeerspunten. Hij had het gevoel overal langs te komen en toch was hij lichtelijk verbaasd toen hij zich uiteindelijk voor zijn oude huis bevond.

Zijn eerste woning. Het licht brandde op de onderste verdieping waar de oude mevrouw Janssen had gewoond. De kamers erboven waren allemaal verhuurd, zijn kamertje lag helemaal op zolder. Deze keer twijfelde hij niet. Een slecht onderhouden pad met gebroken stoeptegels baande zich een weg door de overwoekerde tuin. Hij liep het pad af en opende de houten deur aan de andere kant van het stukje mistige wildernis.

Het huis was stampvol en helemaal verlaten tegelijkertijd. Schimmen van mensen die er ooit hadden gewoond of hadden rondgelopen zweefden door de gang. Bouwvakkers die het huis in de negentiende eeuw hadden gebouwd en boeren die voor die tijd al op dit land rondliepen gingen dwars door de schimmige muren heen. Hij zag kinderen en ouderen, studenten en bedienden, mensen in statige jurken en in slobberige truien.

Willem schudde zijn hoofd. Hij zou makkelijk kunnen verdwalen in het leven van alle zielen die ooit op deze plek waren geweest. Hij zou het kleine meisje dat langs hem huppelde haar hele leven kunnen volgen, haar schaterlach voor altijd kunnen herhalen. En die man met zijn hoge hoed had vast een interessant leven geleid.

Een bekend gezicht liep langs hem. "Hans!" Hij had het al hardop geroepen voor hij bedacht dat het geen enkele zin had. Het was maar een reflectie van zijn oude vriend, een opname van hoe hij hier ooit rondliep. Willem liep langs Hans, wiens beeld even schokte alsof het beeld van een televisie vastliep.

Willem beklom de treden van de trap en genoot ervan dat hij soepel omhoog kon rennen, treden over kon slaan. Hij had deze trap zo vaak beklommen en er geen een keer bij stil gestaan hoe fijn het was om dat gewoon te kunnen doen. De vloer van de eerste verdieping beefde onder hem, soms kon hij door de vloer heen kijken en zag hij een weiland, een moeras, water.

Nog een trap omhoog en nog een, eenmaal boven was hij nog niet buiten adem. Voor hem zag hij de witte afgebladderde deur van zijn kamertje. Langzaam strekte hij zijn arm uit en opende de deur. Pas toen het gekraak uitbleef beseftte hij dat niets hier in deze dimensie geluid maakte. Had hij zich het gelach van het meisje verbeeld?

Zijn kamertje was nog veel kleiner dan hij zich kon herinneren. Zijn bed en bureau waren tussen alle vage schimmen van kartonnen dozen en andere rommel goed zichtbaar, en veel ruimte was er niet over. Hij kon nauwelijks rechtop staan en er zat maar weinig ruimte tussen de twee meubels. Hij herinnerde zich dat hij zijn kleding en andere spullen in een koffer onder zijn bed bewaarde. Nee, prettig was het niet geweest, maar Willem kon een kleine glimlach niet inhouden. Het leven was goed, hier.

In deze kamer had hij Lisa voor het eerst ontvangen. Hij had er de brief geschreven voor zijn tweede baan, waarmee zijn carrière een vlucht had genomen. Erik had hem hier verteld over zijn

huwelijk en hier had hij voor het eerst zelf een schaakspel gemaakt van hout. Misschien was het hier wel begonnen.

Maar wat hij hier dan deed, wist hij eigenlijk ook niet. Er was hier helemaal niks waar Sophie naar op zoek zou kunnen zijn. In dit kleine hokje was zelfs niets waar hij iets aan had. Er waren geen kasten en het bureau was een simpele tafel met vier poten zonder lades. Hij schudde zijn hoofd.

"Oude idioot..." Hoe jong zijn lichaam nu ook mocht aanvoelen, dat veranderde niks. Hij was de snuggerste niet meer. Hij draaide zich om en wilde de deur van het kamertje weer openen. De vloer had hier altijd zo gekraakt, herinnerde hij zich. Gekraakt en hol geklonken, als hij er met zijn zware schoenen overheen liep. Hij had er nog meerdere malen ruzie over gemaakt met de onderbuurvrouw.

Nee, hier was niets. Misschien was dit wel de plek waar hij voor het eerst op zichzelf had gewoond en waar zijn zelfstandige leven was begonnen, weg van de veiligheid van zijn ouders, maar wat betekende dat? Waar hij op zijn eigen benen stond, die hem nog droegen zonder dat hij erover na hoefde te denken. Wat had dat met Sophie te maken? In de tijd die hij hier had doorgebracht had hij niet één keer aan haar gedacht.

Uit zijn rechterooghoek zag hij een fonkeling alsof een stukje glas de zon in zijn ogen kaatste. Het leek achter de muur vandaan te komen, de half transparante muur waardoor hij ook een vrouw met een klein kind zag lopen. Twijfelend zette Willem een stap naar voren. De fonkeling bleef zichtbaar. In tegenstelling tot de rest van de kamer bleef het solide, hoe hij er ook naar keek. Willem nam een stap dichterbij en hield zijn adem in.

De ketting. De ketting die hij voor Sophie uit het water had gehaald bestond hier. Willem snapte niet hoe, want niets wat hij hier zag was echt. Het was alleen een illusie uit het verleden waarin hij rond mocht dwalen, nog eenmaal mocht voelen hoe het leven er vroeger uit zag toen hij nog niet beseftte hoe belangrijk de momenten waren waarin hij vrij was. Maar deze ketting was net zo echt als hij zelf was, daar twijfelde hij geen moment over.

Aarzelend stak hij zijn hand uit naar de ketting. Hij ging moeiteloos door de muur heen, maar het was een raar gezicht, zijn arm die half verdween achter een illusie. Zijn vingers omsloten de bolle blauwe hanger en Willem voelde hoe hij door de lucht geslingerd werd, dwars door de muur heen.

Hij kwam terecht in een weiland, een moeras, een drukke straat met dieselbusjes en paarden die wagens trokken. Een moment flitsten alle mogelijke tijdsbeelden voor zijn ogen terwijl hij plat op de grond lag. Zijn lichaam deed niet echt pijn maar de schok van de ketting sudderde nog door vanuit zijn vingers via zijn arm naar zijn hoofd.

"Dus je hebt het gevonden."

Als hij niet zo duizelig was van zijn val was Willem in lachen uitgebarsten. Een heks, nee, Sophie stond voor hem in een outfit die zo uit een sprookje leek te komen. Het was niet de Sophie van vroeger en niet de Sophie van het huisje in het bos, maar op de een of andere manier was ze het allebei. Ze leek een jonge vrouw met een blauwe cape en een puntmuts en een bezem in haar hand. Een heks uit een stripverhaal. Haar blonde haar zat in twee losse staartjes, maar haar gezicht toonde een glimlach die niet paste bij haar heksenuiterlijk. En toch was dit ook de Sophie uit zijn tuin bij de boomhut en ook de oude Sophie uit het bos. Ze was tijdloos, een perfecte combinatie van zichzelf op alle leeftijden.

"Je hebt de ketting gevonden. Het is al zo lang geleden dat ik hem voor jou heb achtergelaten. Ik hoopte toen dat je hem vanzelf zou vinden. Maar het heeft zo ver moeten komen."

"Ik dacht dat je niet kon bestaan in deze dimensie," kreunde Willem.

Ze lachte, een warme volle lach die paste bij de gouden glans van haar haar.

"Nee, de afspiegeling van mij uit jouw dimensie kan niet hierheen komen. Dan zou ze versmelten met mij en zou ik opnieuw een kopie van mezelf moeten maken om daarheen te sturen. Toen ik een heks werd, lang geleden bij de beek, werd mijn bestaan verankerd in deze dimensie."

Net als de ketting leek deze Sophie echt, stevig. Zijn hoofd begon weer te draaien. Dit was haar dimensie. De Sophie hier... Deze Sophie was echt. Niet de Sophie die hij kende. De heks in de echte wereld was maar een afbeelding van wie Sophie dan ook echt mocht zijn.

"Waarom ben ik hier? Je hebt al die tijd hier bestaan, en die ketting ook. Maak me niet wijs dat je hem zelf niet kon pakken!"

"Toch is het zo. Deze ketting is aan jou verbonden. Het is een magische ketting, een geschenk van mijn moeder die ook een heks was. Toen ik jou die dag redde uit het water activeerde hij mijn krachten. Door die actie zal deze ketting altijd een schakel zijn tussen ons. Ik heb hem verstopt op een plek waar alleen jij hem kon vinden. Zelfs ik kon er niet meer bij. Hij lag op de plek waar volgens jou je leven was begonnen. Waar dat was, wist alleen jij."

"Maar waarom in hemelsnaam?" Ergens in zijn achterhoofd zei een stemmetje dat hij dit allemaal maar verzoon. Dat hij nu in zijn steriele bed lag in De Dennengeur en dat hij dit droomde onder invloed van medicijnen. Maar Sophies volgende woorden deden hem weer twifelen.

"Jij hebt mij mijn krachten gegeven, Willem. Zonder jou zou ik niet zijn wie ik nu ben. Ik wilde je bedanken, terugbetalen voor dit alles. Maar er kwam geen moment dat je op zoek ging naar mij in je leven. Je was gelukkig. Tot kort geleden."

"En wat wilde jij daar aan doen?" vroeg hij verbitterd. Om hem heen bewogen de schaduwen van mensen, jong en oud, hand in hand met zichzelf in verschillende fasen van hun leven.

"Ik kan je de kans geven om terug te gaan. Je hebt deze plek zelf gekozen als de plek waar je begonnen bent. Hier begon jouw eigen leven. Daarom lag de ketting hier. Als je wilt kan ik je hier de andere dimensie in sturen. Op deze plek, in deze tijd. Om het allemaal opnieuw te doen."

Allemaal opnieuw... Hij keek naar beneden, naar zijn lichaam, de jonge rimpelloze handen en zijn gespierde armen. Hij kon elk lichaamsdeel bewegen en het gehoorzaamde meteen zonder protesteren.

Hij kon alles opnieuw beleven. Opnieuw vrienden maken, opnieuw Lisa ontmoeten. Samen weer langs het strand lopen, uit eten gaan, fietsen en haar ten huwelijk vragen. Het hoeft niet allemaal over te zijn. Hij kon het zelfs helemaal anders doen; alle dingen waar hij spijt van had anders aanpakken. Niet op het geld letten en toch zijn gezin meenemen op vakantie naar Florence, die spannende baan nemen ook al bood die niet de zekerheid van de oude, meer tijd met Lisa doorbrengen. Meer sparen en voorzieningen treffen zodat hij niet in De Dennengeur zou belanden.

"En? Neem je mijn aanbod aan?" Sophie zweefde voor hem, haar verschijning iets vast in deze flinkerende wereld. Het verleden lag voor hem als een open veld dat hij zelf kon inrichten, als een canvas dat helemaal wit gemaakt was en dat hij deze keer correct kon schilderen, gegroeid door de fouten die hij eerder had gemaakt.

"Nee." Willem schrok zelf van het woord, schrok van de kracht van zijn stem en de zekerheid waarmee hij het uitsprak.

"Nee? Maar..."

“Het heeft geen zin,” zei hij, en de woorden begonnen te vloeien als tranen, “om terug te gaan. Ik kan het nog wel een keer beleven, en nog een keer. Zelfs als je me een eindeloze herhaling van mijn leven bood, zou mijn antwoord nee zijn. Want uiteindelijk eindigt het toch. Er komt elke keer weer een dag dat Lisa me ontglipt en een dag waarop ook ik niets meer zal zijn dan een schim die hier rond zweeft.

Bovendien, Sophie, was het al perfect, ondanks de fouten die ik heb gemaakt. Dit was het leven dat ik had, en zelfs als ik het allemaal over zou doen... Het zou niet hetzelfde zijn, nu ik weet hoe alles eindigt.”

Sophie knikte. “Willem... Ik wilde je graag helpen. Je hele leven heb ik gewacht op het moment dat er iets was dat ik voor je zou kunnen doen. Een manier om je terug te betalen. En nu ik eindelijk dacht iets gevonden te hebben...”

“Je hebt me geholpen, Sophie.” Een glimlach verscheen op zijn gezicht. Hij strekte zijn arm uit, genoot nog eenmaal van de soepelheid waarmee hij bewoog. Sophie pakte zijn hand vast. Ze voelde warm aan, het licht dat van haar af straalde drong als een warme gloed zijn lichaam binnen.

“Daar ben ik blij om. Maar nu je je keuze hebt gemaakt, kan je hier niet blijven. Tot ziens, Willem...” Haar stem viel weg in de duisternis die zich van hem meester maakte.

De uil moest wel in een boom boven hem zitten. Het geroep kwam van dichtbij, een klaagzang die door zijn hele lichaam vibreerde. De open plek in het bos was bezaaid met naalden en takken die in zijn rug staken. De sterren begroetten hem door de openingen tussen de bladeren en de geur van lavendel was overheersend. Hij duwde zichzelf omhoog en zijn botten kraakten, protesteerden hevig. Rechtop staan lukte hem niet, hij moest op zijn stok leunen om niet weer in te zakken. Hij was terug in een wereld waarin het verleden achter hem lag en de toekomst nog een duister gat was dat hij zelf moest invullen.

De lantaarn zweefde naast het pad, rustig wachtend op hem. Het huisje van Sophie was verdwenen. Er was zelfs geen silhouet meer over van waar het had gestaan. Misschien was het er zelfs nooit geweest. De lantaarn slingerde zachtjes heen en weer naast een boom en hij dwong zijn benen om vooruit te bewegen.

Nog éénmaal keek hij om, naar de lege plek waar de lantaarn hem eerder die avond heen had gebracht. Duister. Hij liep langzaam naar de lantaarn die het pad voor hem verlichtte. De schaduwen van de bomen gingen loom heen en weer, alsof ze moe waren van de dans die ze de hele avond gevoerd hadden. Zijn eigen schaduw bewoog rustig mee, danste een laatste dans met de bomen die de enige getuigen waren van Sophie en haar verlaten huisje. Hij keek naar boven, naar de fonkelende sterren in de duistere hemel.

“Bedankt, Sophie...” fluisterde hij, wetende dat ze meeluisterde, dat ze ergens vanuit een schaduw naar hem keek. De schuifelende schaduwen volgden hem tot hij het open hekje van De Dennengeur bereikte. De lichten in de aula waren gedempt, de kamers donker. Het eindstation in de nacht. Maar zijn reis was nog niet voorbij.

De volgende ochtend ging hij tegenover Henk zitten aan het ontbijt en glimlachte naar hem. Natuurlijk, het eten smaakte nergens naar. De gebakken eieren waren flauw en hij kreeg van de zuster op zijn kop dat hij er teveel zout op deed. Hij schonk thee voor zichzelf in en streek zijn das goed. Henk keek hem met open mond aan.

“Zo, jij ziet er goed uit vandaag.”

Willem knipoogde. “Het is nooit te laat om er wat van te maken, Henk. Het is nooit te laat.”